

"נְפָרִים דְּבָרֵי אֶמֶת" (סוטה ט, ב)

"הראשון לציון"

כל חייו התרחק הרב יצחק נסים מן השררה. למרות ההפצרות החוזרות ונשנות, סירב בכל תוקף לכהן במשרה רבנית או ציבורית, זאת גם לאחר ש"הראשון לציון" הרב עוזיאל ביקש ממנו להמשיך את דרכו ולכהן אחריו.

רק לאחר מותו של הרב עוזיאל, כשהבין הרב את צורך השעה ואת האחריות הגדולה המוטלת עליו נענה לקבל על עצמו את תפקיד ה"ראשון לציון". וכך, בו' בניסן תשט"ו (1955) קיבלו חוכמתו, יושרו, כישוריו ומידותיו תוקף רשמי כשהוכתר והיה לרב הראשי למדינת ישראל.

בתקופת כהונתו עלו ארצה עולים רבים, הרב פעל רבות לקירוב הלבבות ולהסרת המחיצות. הוא חיבר נוסח תפילה אחיד, ארץ ישראלי.

"כשנשאל אם אפשר לחלק את כספי תרומתם של בני קהילת בבל למי שלא נמנה על הקהילה, השיב: 'הביא מי שיכול, יקבל מי שצריך'." (מתוך דברים שסיפרה הנכדה אפרת כהן)

מיד לאחר מינויו למשרת "הראשון לציון", ערך הרב סיורים בכל רחבי הארץ. הוא החל את מסעו בקיבוצים והמשיך למושבות ומושבים, לערים ולבסיסי צה"ל. בכל מקום שהגיע אליו, ערך שיחות בענייני דיומא ובענייני דת והלכה.

"הוא אמר דברים פשוטים ואמיתיים היוצאים מן הלב ונכנסים אל הלב... מסעו ופגישותיו נשאו פרי. שוב ושוב קיבל הרב מכתבי תודה והוקרה. בחלקם אף הובע הרצון להמשיך בקשר שנוצר." ("מן ההר אל העם", עמ' 66-69)

כדי שלא להלאות את קהל שומעיו, השתדל הרב לקצר בדרשותיו. לפני שדרש הקפיד להעלות את דבריו על הכתב כדי שחלילה לא יסטה מנושא השיעור ומהזמן שהוקצב לכך.

"כבוד חכמים ינחלו" (משלי ג, לח)

"איש גְּבוּלוֹת" (משלי יא, יב)

הרב נסים השתדל להימנע ממחלוקות, אך בנושאים הלכתיים ועקרוניים לא היסס לפעול ולומר את דבריו. הרב ראה חשיבות גדולה בהבעת דעת התורה וההלכה בנושאים רבים, ובהם גם נושאים לאומיים, כמו:

✿ **מי הוא יהודי?** - בנושא זה לא הסכים הרב להתפשר. למרות כל חילוקי הדעות שהתעוררו, נשאר הרב איתן בדעתו וקבע שרישום האזרחים במדינה צריך להיקבע אך ורק על פי ההלכה ולא על פי הצהרה אישית כפי שהוצע אז. בפסיקתו זו הצליח למנוע פילוג עתידי בעם ישראל שהיה עלול ללוות אותנו שנים רבות.

✿ **חילול שבת בפרהסיה** - הרב פעל רבות להפסקת עבודת מפעלים בשבתות וחגים, פעמים הצליח יותר ופעמים פחות. לדוגמה, בזכות התערבותו, הופסקה עבודת ייצור הנייר בשבתות

במפעלי נייר חדרה. כאשר הוקמה הטלוויזיה הישראלית, נלחם בכל כוחו להפסיק את שידורי התחנה בשבתות ובחגים.

✿ **שימוש בלוח העברי** - ההימנעות משימוש בתאריכים עבריים הכאיבה לו מאוד. הרב סירב להשתתף בטקסים ממלכתיים שבהזמנותיהם לא הוזכר התאריך העברי. כשקיבל מכתב שצוין בו תאריך לועזי בלבד, השיב לשואל בתוספת הערה: "אני עונה למכתבך אף שאינו בתאריך עברי".

✿ **ביקור האפיפיור** - כשהבין הרב שהאפיפיור פאלוס השישי אינו מכיר בכך שמדינת ישראל היא מדינת העם היהודי, סירב להשתתף בקבלת הפנים שנערכה לכבודו. חרף הלחצים והאיומים שהופנו לעברו מצד מנהיגי היישוב ולמרות החששות שהביעו ראשי הקהילות ברחבי העולם כי סירובו זה יביא לגל של התעללות ביהודים, נשאר הרב איתן בדעתו, ובזמן טקס קבלת הפנים ישב ללמוד תורה בספרייתו. בדיעבד, כשהתברר שהצדק היה איתו, והאפיפיור באמת אינו מכיר במדינת ישראל, הודו גם מתנגדיו שבעמידתו התקיפה שמר על כבודה של מדינת ישראל.

✿ **ציון עצרות ימי זיכרון** - הרב סבר שבעצרות ימי זיכרון ממלכתיים צריכים להיאמר קדיש, פרקי תהילים ותפילת "אֵל מֵלֵא רַחֲמִים". זו גם הסיבה שלא הסכים להשתתף בעצרת הזיכרון שנערכה לנשיא הראשון, חיים ויצמן. מאז, בזכות עקשנותו ועמידתו האיתנה, מצוינים כיום עצרות וטקסי זיכרון בתאריכים עבריים, ויש בהם את כל הסממנים היהודיים.

הרב יצחק נסים נפטר בתשעה באב ה'תשמ"א (1981).

במשך שמונה עשרה שנות כהונתו במשרת הרב הראשי התפתחה מדינת ישראל והייתה למרכז עולמי להלכה ותורה. השפעתו של הרב הורגשה גם בחיי הרוח והתרבות במדינה. אף שלעיתים עוררו מעשיו התנגדות וביקורת, הרי שבראייה לאחר, כיבדו אותו גם הגדולים שבמבקריו והכירו בצדקת דרכו.

מי ייתן ובעזרת ה' נזכה כולנו ללכת בדרכו ולאורו, להרבות באהבת התורה, באהבת ארץ ישראל, באהבת עם ישראל ובהאדרת קרנה של מדינת ישראל.

יהי זכרו ברוך!

תודה גדולה מסורה למשפחת הרב נסים ולבית "יד הרב נסים" על שיתוף הפעולה, הסיפורים, הזיכרונות, פתיחת הבית והלבבות.

כתיבה: **תמר זקס** | ליווי וייעוץ פדגוגי: **אסתר חטב**, מפקחת ארצית קדם יסודי, חמ"ד עריכת לשון: **עומר פדור** | עיצוב: **ראומה הכט**

אתר מנהל החינוך הדתי: <http://cms.education.gov.il/EducationCMS/Units/hemed>

חמד
בית חינוך כמשפחה

הרב
יצחק
נסים

הרב יצחק נסים כיהן בתפקיד הרב הראשי הספרדי בישראל.

הרב היה מנהיג בעל שיעור קומה ובעל ידע נרחב בתורה, בתלמוד ובהלכה, פוסק ומעמיק שמשנתו סדורה וברורה, נעים במעשיו ותקיף בהליכותיו.

הרב ידע למתן משברים והצליח לקרב רחוקים.

ביתו הפתוח היה בית ועד לחכמים, אך גם לאנשים מן השורה, לראשי קהילות,

לדיפלומטים ולמשלחות מהארץ ומהעולם.

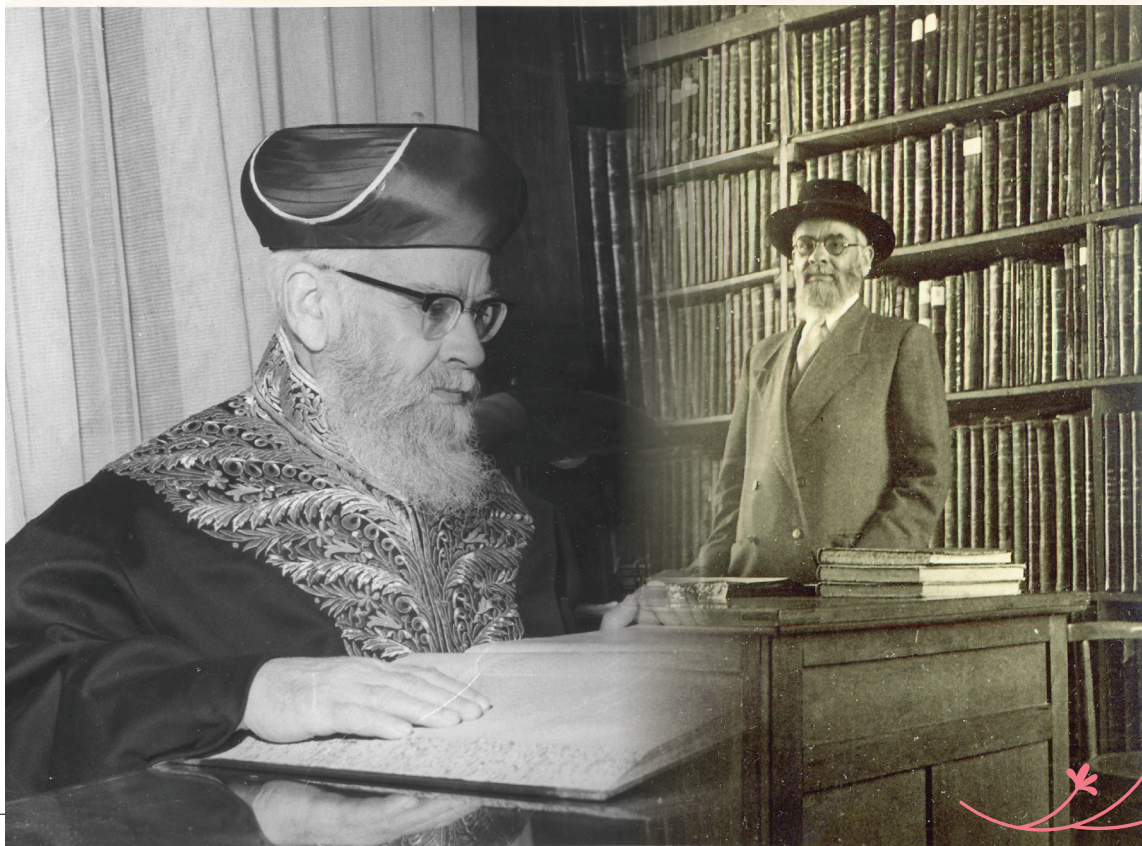
סל מלא ספרים (על פי מגילה כה, ב)

ספרייתו של הרב

הרב נהג ללמוד ולעבוד בספרייה התורנית שהקים בביתו, ספרייה המונה אלפי כרכים במגוון רחב של נושאים.

אהבתו לספרים הייתה לשם דבר. סוחרי ספרים ואנשים אחרים הביאו לפתחו כתבייד עתיקים וישנים. בספרייתו אפשר למצוא ספרים שהודפסו במהדורות ראשונות וייחודיות. במשך השנים הציל הרב ספרים שהיו נעלמים ואובדים לעם היהודי לולי רכש אותם לספרייתו. את הספרים העתיקים שהתבלו והתיישנו מסר לכריכה מחודשת. עד היום עמוסים המדפים בספרייה בספרים מתחומים רבים ומגוונים, יש בהם ספרי הלכה וקבלה, חידושים תלמודיים, ספרי מוסר ופילוסופיה ועוד ועוד.

"ספריו הרבים והיקרים לא היו לשם אספנות... ככולם עיין והגה. את עבודתו עשה בחדר הספרים, ובפתחו של החדר רשם באותיות בולטות את אמרתו של רבי שמואל הנגיד: 'אשר יגע וקונה לו ספרים, ולבו ריק מאשר במ וריקם - כפסח אשר חקק עלי קיר מאת רגל ובא לקום ולא קם.' ("מן ההר אל העם", עמ' 275)

"צופיה הליכות ביתה" (משלי לא, כז)

הרבנית ויקטוריה

"העמוד אשר בית אבא הגדול נכון עליו!" ("דור אחד בארץ", דברים שכתב בנם של הרב והרבנית, הפרופסור מאיר בניהו)

הרבנית ויקטוריה, אשת הרב נסים, תפסה חלק חשוב ונכבד במפעלו של הרב. הצלחותיו לא היו מתאפשרות בלי תמיכתה ועזרתה. הקידושים בכל שבת, קבלות הפנים והכנסת האורחים בביתם היו לשם דבר.

"הבית היה פתוח לכל. האורחים באו מחוגים שונים ודיעותיהם היו שונות... וכלבאיונתקבלו בספר פנים יפות על ידי רעייתו הרבנית ויקטוריה, שהאירה פנים לאורחים... הקידושים בשבתות מנו קבוצות של עשרות אנשים ולפעמים יותר, ולא אחת, בכמה משמרות..." ("מן ההר אל העם", עמ' 69)

למרות המטלות הרבות שנטלה על עצמה, הקפידה הרבנית לקרוא בכל בוקר לאחר תפילת שחרית פרקי תהילים. בימי שישי לא ויתרה על התפילה בכותל המערבי.

"איש אהב חכמה ישמח אביו" (משלי כט, ג)

ילדותו

הרב יצחק נסים נולד בבגדד בירת עיראק. הוריו, הרב מולא רחמים והרבנית עמאם, בחרו להוסיף לשמו יצחק את השם נסים משום שנולד בנר ראשון של חנוכה, כ"ה בכסלו, תרנ"ז (1895).

משחר ילדותו התבלט הרב באהבתו לספרים, בחריפותו, בבקיאותו ובכושר המנהיגות שלו.

הקהילה היהודית בבגדד היא מהעתיקות שבקהילות ישראל. הקהילה הצליחה לשמור על דרך התורה והמצוות. חרף יחסיה המורכבים עם השלטונות, התקיימו בה עשרות בתי כנסת, בהם גם בתי כנסת עתיקים ומפורסמים. בית הכנסת הגדול והמרכזי מיוחס לזמן גלות יהויכין. בבגדד התקיימה מערכת חינוך ענפה, ובה בתי ספר ששילבו לימודי קודש וחול ובתי מדרש גבוהים, שהיו מקור הדרכה ופסיקה לקהילות רבות ברחבי העולם.

"אין לך חכמה בחכמה של ארץ ישראל" (אבות דרבי נתן, כח)

העלייה לארץ ישראל

בשנת תרס"ו (1906), בהיותו בן עשר, עלה הרב לארץ ישראל עם אימו, בעוד אביו נשאר בבגדד לסגירת עסקיו.

"הדרך לארץ ישראל הייתה קשה, כרוכה ברכיבה ארוכה... מטלטים היו על גבי חמורים... מסתתרים מחמת החום ביום, ובלילה נוסעים, עוברים מכפר לכפר. נתונים לחסדם של ליסטים... גנבים ושוודדי לילה." ("מן ההר אל העם", עמ' 28)

כשמלאו לרב שמונה עשרה שנים, חזר לבדו לבגדד כדי להמשיך ללמוד תורה בבית המדרש "בית זילכה" אצל רבותיו: הרב צדקה חוצין, הרב יצחק מרדכי והרב שמעון אגסי. למרות גילו הצעיר, התפרסם שמו גם מחוץ לבגדד. רבים נמלכו בדעתו בענייני דת וציבור, והוא נחשב כבר אז לאחד מגדולי רבני עיראק.

לאחר נישואיו עם הרבנית ויקטוריה בת ר' יעקב אהרן, החליטו הרב והרבנית לעלות לארץ ישראל, הפעם כדי להתיישב בה ולקבוע בה את ביתם. בשנת תרפ"ה (1925) עזבו את בגדד עיר הולדתם ואת הקהילה שזכו בה להערכה רבה ויצאו לדרך.

